

УДК 329.63

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ «НОВОЇ ПОЛІТИКИ»: ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ Й ІНДИКАТОРИ ВИЗНАЧЕННЯ

Геннадій Шипунов

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
філософський факультет, кафедра теорії та історії політичної науки
вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна*

У статті проаналізовано особливості виникнення феномена «нovoї політики» та визначено її сутнісні ознаки. Установлено основні фактори, які зумовили формування політичних партій «нovoї політики». Обґрунтовано тезу про те, що вони суттєво відрізняються від традиційних («старих») політичних партій за своїми ідеологічними засадами, організаційною структурою й особливостями соціальної бази. На цій основі виділено основні індикатори, які дають змогу ідентифікувати належність певної політичної партії до розряду партій «нovoї політики».

Ключові слова: постматеріальні цінності, політична партія, «нова політика», «нові ліві», «нові праві».

Друга половина ХХ століття минула під знаком безпрецедентно стрімких і фундаментальних змін у розвитку сучасних суспільств. Трансформації зазнали абсолютно всі сфери суспільного буття. Очевидно, що це вимагало не менш системного наукового осмислення. Політична наука зреагувала на ці виклики появою нових теоретичних підходів, представники яких пропонували оригінальні пояснення причин, особливостей перебігу та перспективних напрямів розгортання трансформаційних процесів у соціально-економічній і політичній структурі суспільства. Науково-теоретичним відображенням тих перетворень, що відбулись у політичній сфері, стало формування нових концептів і категорій політології, які дають змогу адекватним чином у науковому плані осмислити та пояснити їх. Ідеться, зокрема, про такі поняття, як «постіндустріальне суспільство», «постматеріальні цінності», «нова політика», партії «нovoї політики», «нові ліві», «нові праві».

Можна стверджувати, що проблема аналізу якісного переформатування традиційних політичних інститутів як наслідку кардинальної трансформації сутнісних характеристик суспільства, його політичної структури є актуальним дослідницьким завданням сучасної політології. Важливим напрямом такого роду наукових пошуків є визначення й теоретичне осягнення тих змін, яких зазнали політичні партії як невід'ємні елементи сучасних політій, зокрема їхня соціальна база, ідеологічна основа й організаційна структура. Особливої актуальності це питання набуває з огляду на необхідність здійснення подальших досліджень щодо визначення наявності, стану й перспектив розвитку політичних партій і рухів «нovoї політики» в перехідних суспільствах пострадянського простору, зокрема й в Україні.

Необхідно наголосити, що західна політична наука представлена цілим комплексом ґрунтовних досліджень еволюції політичних партій і партійних систем в умовах формування «нovoї політики» постіндустріального суспільства. Про це свідчать праці Р. Далтона, Т. Погунтке, Р. Хармела, С. Фланагана, Х. Кітшелята, П. Ігнаці, М. Тевіттс, А. Сікка. Натомість можемо констатувати, що визначена проблема є малодослідженою в рамках української політології. Окремі її аспекти аналізують у своїх працях Ю. Шведа, А. Романюк, М. Кармазіна, А. Шеховцов, М. Примуш, Л. Четверікова, П. Молочко.

Актуальність цієї проблеми та її недостатня розробленість у рамках вітчизняної політичної науки зумовлює мету нашого дослідження – визначити особливості виникнення та сутнісні характеристики партій «нової політики». У цьому контексті ми маємо дати відповідь на такі запитання: які саме зміни в розвинутих індустріальних суспільствах детермінували виникнення феномена «нової політики», у чому полягає її суть; які фактори зумовили формування політичних партій «нової політики», чим саме вони відрізняються від традиційних («старих») партій (особливості соціальної бази, ідеологічної основи й організаційної структури) і чи можна вважати їх новим типом політичних партій.

Намагаючись осмислити масштабні зміни, що відбулись у суспільно-політичній, економічній і культурно-ціннісній сферах передових індустріальних держав у 50–60-х рр., науковці запропонували низку оригінальних концепцій, у межах яких вони вибудовували цілісну логіку соціальної еволюції, визначаючи її детермінуючі основи, рушійні сили, перспективні напрями розгортання та можливі результати.

Одним із найбільш популярних і поширених підходів стала теорія постіндустріального суспільства, яка була розроблена американським дослідником Д. Беллом у праці «Прихід постіндустріального суспільства. Спроба соціального прогнозування» (1973 р.). Аналізуючи трансформації, що відбулись у соціальній структурі розвинутих суспільств, він обґрунтував тезу про їхній перехід від індустріального до постіндустріального стану, основою якого є інформація та знання. Це, по суті, інформаційне суспільство, або «суспільство знань» [1, с. 661].

Д. Белл констатував масштабну історичну зміну західних суспільств, у ході якої старі суспільні відносини (засновані на власності), владні структури (сконцентровані на вузьких елітах) і буржуазна культура (базується на принципах економії та відкладеного задоволення) зазнають швидкої ерозії [1, с. 49]. Одним із визначальних факторів цього процесу стали зміни в культурно-ціннісній системі зазначених суспільств. За його твердженням, хоча ідеї та культурні стилі не змінюють перебігу історії, принаймні раптово, одразу ж, водночас вони є необхідними передумовами для змін, оскільки зрушення у свідомості – у системі цінностей і моральній сфері – штовхають людей до змін їхніх соціальних відносин та інститутів [1, с. 650].

Ідея про кореляцію між змінами в культурно-ціннісній системі розвинутих суспільств і трансформацію їхніх суспільно-політичних інститутів є центральною в теорії соціологічного постматеріалізму американського дослідника Р. Інглхарта, яку він обґрунтував у праці «Мирна революція» (1977 р.). На його думку, ці зміни є настільки фундаментальними, що доречніше охарактеризувати їх як «постмодернізацію», а не «модернізацію» [5, с. 8]. Основна теза Р. Інглхарта полягає в тому, що ядром процесу постмодернізації є зрушення від матеріальних до постматеріальних цінностей. Спираючись на результати соціологічних досліджень, які спочатку охоплювали лише держави Західної Європи, а згодом – 43 країни світу, він дійшов висновку про зміну ціннісних пріоритетів людей у промислово розвинутих країнах: замість «матеріальних» завдань, які пов'язані з економічною та фізичною захищеністю, їх усе більше хвилюють «постматеріальні» цінності, що стосуються самовираження та якості життя [2, с. 148].

Безпосереднім наслідком зрушення розвинутих суспільств від матеріалізму до постматеріалізму стали суттєві зміни в їхньому політичному житті. Ідеться передусім про послаблення авторитету влади та посилення акценту на участі й самовираженні [2, с. 72–73]. Тому люди все менше бажають вступати в бюрократизовані організації, зокрема й у контрольовані елітами політичні партії. Як підкреслює Р. Інглхарт, масова прихильність до традиційних ієрархічних партій розмивається [2, с. 177]. Натомість вони все більше беруть участь у колективних діях таких об'єднань, у яких членство не реєструється. Ідеться про розгалужені «мережеві» протиелітні громадські асоціації, які не мають чіткої структури.

Тож масштаби участі народу в політичних процесах під керівництвом еліти зменшуються [2, с. 424–425].

Носіями постматеріальних цінностей у постіндустріальному суспільстві стають нові соціальні групи, яких, починаючи від Д. Белла, характеризують як «новий середній клас». Так, зокрема, швейцарський дослідник Х. Крейсі констатує зменшення значення в сучасному суспільстві традиційних соціальних груп – робітничого класу та «старого середнього класу». Це відбувається саме внаслідок швидкого розвитку «нового середнього класу», який ґрунтується на бурхливому розвитку сфери послуг [8, с. 38].

Тож перехід передових індустріальних країн на нову, постіндустріальну стадію існування та розвитку, який був зумовлений значними змінами в культурно-ціннісній системі цих суспільств (надання пріоритету постматеріальним цінностям), ознаменувався формуванням так званої « нової політики ». Її сутнісну основу становлять «нові питання», тобто проблеми нематеріального характеру (наприклад, якість життя, захист оточуючого середовища, жінок, національних і сексуальних меншин, антиглобалізм, євроскептицизм), навколо яких починають розгоратися нові суспільно-політичні конфлікти, нехарактерні для попередніх етапів соціальної еволюції.

На думку німецького науковця Т. Погунтке, «нова політика» характеризується такими основними ознаками: по-перше, часткова зміна політичного порядку денного призводить до того, що особливого значення набувають такі політичні питання, як захист навколишнього середовища, права людини, роззброєння, проблеми третього світу та самореалізація. По-друге, набувають усе більшої легітимності та використання неконвенційні типи політичної участі: бойкоти, демонстрації, блокади, захоплення будинків і будівельних ділянок. По-третє, прихильниками « нової політики » є особливі соціальні групи: це переважно молоді люди з вищою освітою, новий середній клас, який відносно далекий від виробничих процесів [18, с. 77–78].

Водночас необхідно наголосити на тому, що на початкових етапах свого формування «нова політика» однозначно асоціювалася з діяльністю політичних сил лівого спрямування («нових лівих»). Отже, постматеріальні «нові питання» розглядалися виключно крізь таку ідеологічну призму [18, с. 79]. Однак концептуалізація « нової політики » лише «зліва», що особливо було характерно для досліджень 70–80-х рр., є, на нашу думку, неповноцінним і помилковим підходом. У цьому контексті треба звернути увагу на те, що ще одним, не менш важливим наслідком «тихої» постіндустріальної революції стали зміни в правій частині політичного спектру. Ідеться передусім про формування та значні електоральні успіхи нових ультраправих партій (наприклад, французький «Національний Фронт» у 1986 р.), ідейним натхненником яких став метаполітичний інтелектуальний рух «нових правих». Протиставляючи себе ціннісним основам «нових лівих», вони, власне, й привнесли в політичний дискурс постматеріальні питання правого характеру. Як справедливо зауважує американський політолог С. Фланаган, «нові ліві» потіснили з політичного порядку денного економічні питання, але водночас вони спровокували виникнення цілого набору «нових правих» питань [13, с. 1308]. До них, зокрема, відносять повернення до традиційних цінностей; негативне ставлення до мультикультуралізму; обмеження імміграції (антимігрантська політика); посилення та збереження національної ідентичності та культури за допомогою ізоляціонізму й зміцнення національної однорідності; антиглобалізм і євроскептицизм; протидія пануванню іноземного фінансового капіталу («національний капіталізм»); забезпечення високого рівня життя, а також збільшення споживання громадянами, які належать до корінної нації; гарантування високого ступеня внутрішньої безпеки держави; протекціонізм, підтримка національного виробника, дрібного та середнього бізнесу за допомогою зниження податків; посилення ролі держави в справах забезпечення законності та порядку.

Тож можемо стверджувати, що ідеологічно-ціннісну основу «нової політики» становлять питання, артикульовані не тільки «новими лівими», а й «новими правими». У цьому контексті ми погоджуємось із тезою італійського дослідника П. Ігнаці, що «зелені» (з якими переважно асоціювали «нових лівих» – Г. Ш.) і постіндустріальні «нові праві» є законними та небажаними дітьми «нової політики». Якщо «зелені» є продуктом «мирної революції» та поширення постматеріальних цінностей, то ультраправі партії виникли як реакція на це, тобто вони є результатом «мирної контрреволюції» [14, с. 3].

Отже, інституціональною формою вияву постматеріальних цінностей та інтересів стали нові політичні партії та рухи, які є репрезентантами нових, молекулярних, партикулярних, позасистемних ідеологій [10, с. 275–276]. Тому можемо говорити про те, що в постіндустріальному суспільстві відбувається формування нового типу соціополітичного поділу, який базується саме на тих соціальних групах і політичних силах, що є носіями постматеріальних цінностей. Тут ідеться передусім про послаблення (але в жодному разі не про зникнення) традиційних виділених С. Ліпсетом і С. Рокканом соціополітичних поділів (між центром і периферією, церквою та державою, містом і селом, власниками та робітниками), які тривалий час визначали конфігурацію партійних систем західних демократій [15], і виникнення нового визначального поділу – між матеріалістами та постматеріалістами, які й собі можуть бути прихильниками «нових лівих» або «нових правих» політичних сил.

Як справедливо зауважує американський дослідник Р. Далтон, більшість політичних партій досі сфокусовані на традиційних політичних конфліктах і питаннях, які, на його думку, можуть бути визначені як соціополітичні поділи «старої політики», що зумовлюють протистояння між «старими лівими» та «старими правими» [12, с. 135]. Однак такий поділ не відображає повною мірою всіх аспектів тієї соціально-політичної реальності, яка склалась у сучасних розвинутих суспільствах. За твердженням Р. Далтона, традиційна дихотомія між «старими лівими» та «старими правими» більше не може адекватно описувати моделі політичної конкуренції. Ми погоджуємось із його думкою, що сьогодні необхідно говорити про засновані на постматеріальних цінностях соціополітичні поділи «нової політики», що існують поряд із традиційними поділами «старої політики» [12, с. 136].

Треба також звернути увагу на те, що виникнення нових політичних партій стало безпосереднім результатом кризи традиційних масових партій, у якій вони опинились починаючи з 60–70-х років. Як наголошує П. Ігнаці, посиляючись на результати соціологічних досліджень, сьогодні навіть у консолідованих демократіях партії перебувають під стресом, а їхній імідж у суспільній свідомості виключно негативний. Такі ж антипартійні настрої поширені й у нових посткомуністичних європейських демократіях [4, с. 52–53]. В основі цієї кризи, як уже було зазначено, лежить характерне для постіндустріальних суспільств критичне ставлення людей до забюрократизованих, ієрархізованих і контрольованих елітою партій. Окрім цього, традиційні політичні партії не змогли адекватним чином зреагувати та ідеологічно задовольнити запити, пов'язані з проблемами «нової політики», що надходили від постматеріалістів. Як результат, з одного боку, відбулося переформатування (свого роду ідейно-інституційне оновлення відповідно до нових соціально-політичних реалій) «старих» правих і лівих політичних сил, а з іншого – вихід на політичну арену нових партій (партій «нової політики») як інституціональних представників носіїв постматеріальних цінностей.

Таким чином, виникнення «нової політики» зумовило значні зміни в партійних системах постіндустріальних суспільств, що піддало суттєвому сумніву гіпотезу С. Ліпсета та С. Роккана про «замороження» соціополітичних поділів і партійних систем країн Західної Європи [15]. Так, на думку Т. Погунтке, можна виділити п'ять способів впливу «нової політики» на партійні системи: 1) виникнення різноманітних нових соціальних рухів, що пов'язані з новими політичними вимогами, наприклад, пацифістські й екологічні рухи;

2) перехід малих партій під контроль прибічників «нової політики» та їхня трансформація в партії «нової політики»; 3) розкол великих «старих» лівих партій на традиційні ліві партії та ліві групи постматеріалістів; 4) політичне відчуження орієнтованих на питання «нової політики» груп суспільства та їхня відмова від підтримки політичної системи. Таке відчуження відбувається в разі невдачі, якої зазнають нові соціальні рухи, та/або їхнього придушення владою; 5) створення нових політичних партій, переважно тими силами, які були активними в соціальних рухах [18, с. 79]. До цього переліку, на нашу думку, необхідно додати ще один пункт: виникнення «нових правих» партій, що протиставляють себе як «новим лівим», так і традиційним правим.

Переходячи до виділення сутнісних ознак партій «нової політики», треба зауважити, що в науковій літературі є дві групи підходів до розуміння поняття «нова партія». У межах першої групи цю категорію розкривають у контексті формування «нової політики», крізь призму протиставлення традиційним масовим і кадровим партіям і виокремлення якісно нових ідеологічних та інституційно-організаційних характеристик.

У рамках другої групи поняття «нова» має не якісне, а швидше часове вираження, тобто «нова» як така, що не існувала раніше, була створена та вперше бере участь у виборчому процесі. Виникнення ж «нових партій» розглядають як результат зваженого вибору еліт на основі комплексної оцінки поточного політичного процесу [20, с. 106].

Коли ми говоримо про «нові політичні партії» як феномен постіндустріального суспільства, то, на нашу думку, ідеться про ті партії, що були сформовані навколо «нових питань» постматеріального характеру. Отже, їхня «новизна» визначається не просто в хронологічному контексті, а фіксується за допомогою двох якісних індикаторів: ідеологічного й інституціонального. Тому ці партії, протиставляючи себе традиційним партіям «старої політики», принципово відрізняються від них в ідеологічному й інституційно-організаційному вимірі. Таким чином, постіндустріальна епоха продукує новий за своєю якістю тип політичної партії – партії «нової політики».

Отже, можемо виділити такі індикатори партій «нової політики»:

1) орієнтація на «нові» цінності та питання постматеріального характеру. Як наслідок, партії є носіями ідеологій нового типу, або ідеологій «нової політики», які націлені на розв'язання не фундаментальних, а конкретних проблем суспільства;

2) політична діяльність, пов'язана з реалізацією ідеологічних установок, має чітку антиістеблішментську спрямованість, тобто «нові партії» різко протиставляють себе правлячій політичній еліті та контрольованим нею забюрократизованим традиційним партіям «старої політики», наголошуючи на тому, що наявні політичні сили нездатні адекватно реагувати на нові суспільно-політичні виклики та представляти інтереси постматеріалістів. Окрім того, ця діяльність часто набуває неконвенційного характеру;

3) протиставлення традиційним партіям та еліті корелюється з використанням риторики популізму. У цьому контексті під популізмом голландський політолог К. Мудде розуміє ідею того, що, по-перше, суспільство ділиться на дві однорідні й антагоністичні групи – «простий народ» і «корумповану еліту»; по-друге, політика має бути реалізацією народної волі [17, с. 22–23]. Сьогодні популізм як складовий елемент ідеології притаманний більшою мірою «новим правим» партіям, що дало підстави говорити про феномен «нового правого популізму» [7, с. 53–54];

4) тісний зв'язок із постматеріальними соціальними рухами та метаполітичними інтелектуальними організаціями, на основі яких відбувається формування партій;

5) особлива організаційна партійна структура, яка відрізняється від традиційних партій. Ці особливості можуть виявлятися і поєднуватися у різний спосіб залежно від ідеологічного фокусу кожної конкретної партії. Зокрема такі особливості: а) децентралізований, мережевий характер, відсутність чіткої організаційної структури й ієрархії, рішення ухвалюються

на основі внутрішньопартійної дискусії та прямого спілкування з виборцями за допомогою новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (тут можемо говорити про мережеві партії як продукт мережевого суспільства, описаного М. Кастельсом [6]); б) широке використання принципів і механізмів прямої демократії (наприклад, внутрішньопартійні референдуми, постійна ротація керівних кадрів тощо); в) відмова від вимоги обов'язкового членства; г) існування у формі малих (локальних) угруповань, сконцентрованих на вирішенні конкретної проблеми чи проблем постматеріального характеру (партія «однієї проблеми»); г) персоналізація партійної структури й ототожнення партії з її харизматичним лідером. Це, спираючись на висловлювання М. Дюверже, призводить до того, що сам лідер стає свого роду інститутом [3, с. 229] (найбільш притаманне новим популістським протестним лідерським партіям, саме існування яких і політичний успіх пов'язаний з особою лідера);

б) особливості соціальної бази – новий середній клас: основу становлять молоді освічені люди, зайняті у сфері послуг або безробітні, студенти, які є носіями постматеріальних цінностей і перебувають на антиістеблішментських позиціях. Особливу увагу тут треба звернути на ті зміни, що відбулись у середовищі прихильників ультраправих партій: якщо в часи перших електоральних успіхів цих партій (середина 80-х – початок 90-х рр.) більшу частину їхніх виборців становили так звані «жертви модернізації» [11, с. 423], тобто люди, які не змогли пристосуватися до швидкоплинних економічних і культурно-ціннісних змін (переважно промислові робітники та представники старого середнього класу), то сьогодні, як показують дослідження [19], основний сегмент електорату «нових правих» становлять молоді освічені люди з достатньо високим соціально-економічним статусом, тобто представники саме нового середнього класу.

Ідеологічні й інституційно-організаційні особливості партій «нової політики» зумовлюють ще одну важливу дослідницьку проблему, яку чітко означив П. Ігнаці: якщо масова партія була побічним продуктом індустріального суспільства, а всеохоплююча (catch-all party) – вираженням переходу від індустріального до постіндустріального, то яка модель партії відповідає суспільству постмодерну, або «плинному» суспільству [4, с. 59]?

Сьогодні немає однозначного та загальноприйнятого варіанта розв'язання цієї проблеми. Попри відсутність єдиного підходу в питанні концептуалізації тих змін, що відбулись з інститутом політичної партії в постіндустріальну епоху, дослідники переважно сходяться на необхідності доповнення традиційного поділу партій (масові, кадрові та всеохоплюючі) новим типом, який відповідав би новому етапу розвитку партій. Серед прикладів виокремлення нової моделі партій можемо навести такі: професійно-електоральна, картельна партія (ці моделі відображають результати адаптації вже наявних партій до нових соціально-політичних умов); антипартійна партія, партія «однієї проблеми», медіа-партія, мережева партія, кіберпартія (ці моделі використовують саме для позначення постматеріальних партій).

На нашу думку, в умовах стрімкого розвитку та поширення інформаційно-комунікативних технологій, зокрема Інтернету, партії «нової політики» все більше функціонуватимуть саме як мережеві чи кіберпартії. У цьому контексті ми погоджуємося з одним із трьох підходів до опису ролі представництва партій в Інтернеті. Відповідно до нього партії, переходячи до онлайн-простору, починають трансформуватись організаційно та реалізовувати свою політику з урахуванням особливостей інформаційних мереж. Як наслідок, природа партій змінюється: вони фактично перетворюються на нові мережеві партії [9, с. 23]. Тому британська дослідниця Х. Маргітс запропонувала доповнити традиційну типологію партій новим типом – кіберпартії. Основна відмінність цього типу полягає у відмові від звичайного формального членства та переході на прямі зв'язки з виборцями [16, с. 531].

Отже, підсумовуючи, можемо констатувати, що, по-перше, формування партій «нової політики» є безпосереднім відображенням нового етапу в еволюції інституту політичних партій. Їхнє виникнення було зумовлене переходом розвинутих суспільств на

постіндустріальну стадію, яка характеризується зміною культурно-ціннісних пріоритетів громадян: домінуючими стають питання постматеріального типу, не пов'язані з традиційними соціально-економічними (матеріальними) відносинами між людьми (з одного боку, це питання, зокрема, роззброєння, захисту природи, жінок, національних і сексуальних меншин, збільшення безпосередньої участі в політиці звичайних людей; з іншого – протидія глобалізації, євроінтеграції й імміграційним процесам, збереження національної ідентичності та повернення до традиційних цінностей тощо).

По-друге, актуалізація «нових питань» призвела до переформулювання політичного порядку денного, виникнення нових політичних конфліктів і соціополітичних поділів, які, власне, і становлять сутнісну основу «нової політики». Її головними акторами стали нові соціальні групи постматеріалістів (представники нового середнього класу), соціальні рухи та пов'язані з ними політичні партії, ідеологічно й інституційно організовані відповідно до нових вимог і викликів.

По-третє, ідейно-інституційні особливості нових політичних партій, їхня відмінність від партій «старої політики» визначили необхідність доповнення традиційної типології політичних партій новим типом, який би дав змогу адекватно «охопити» актуальні еволюційні зміни інституту партій. Таким новим типом на тлі динамічного розвитку в сучасних суспільствах інформаційно-комунікативних технологій, на нашу думку, може стати модель кіберпартії.

Список використаної літератури

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / пер. с англ. под ред. В. Иноземцева. Изд. 2-е, испр. и доп. М.: Academia, 2004. 788 с.
2. Вельцель К., Инглхарт Р. Модернизация, культурные изменения и демократия: Последовательность человеческого развития / пер. с англ. М. Коробочкин. М.: Новое издательство, 2011. 464 с.
3. Дюверже М. Политические партии / пер. с франц. Л. Зимина. Изд. 3-е. М.: Парадигма, 2005. 544 с.
4. Игнаци П. Партии и демократия в постиндустриальную эру. Политическая наука. 2010. № 4. С. 49–76.
5. Инглхарт Р. Постмодерн: меняющиеся ценности и изменяющиеся общества. Полис. 1997. № 4. С. 6–32.
6. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество, культура. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/kastel/index.php.
7. Перегудов С. Партии и группы интересов: к новой модели взаимодействия. Полис. 2014. № 1. С. 45–59.
8. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. Львів: Тріада плюс, 2004. 392 с.
9. Сморгунов Л. Сетевые политические партии. Полис. 2014. № 4. С. 21–37.
10. Шварцмантель Д. Идеология и политика / пер. с англ. Е. Пызина. Харьков: Гуманитарный Центр, 2009. 312 с.
11. Betz H.-G. The New Politics of Resentment Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe. Comparative Politics. July 1993. Vol. 25, № 4. P. 413–427.
12. Dalton R. Citizen Politics: Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies. Sixth Edition. Washington: CQ Press, 2013. 342 p.
13. Flanagan S., Inglehart R. Value Change in Industrial Societies. The American Political Science Review. December 1987. Vol. 81, № 4. P. 1289–1319.
14. Ignazi P. The Re-emergence of the Extreme Right in Europe. IHS. Reihe Politikwissenschaft. März 1995. № 21. S. 1–15.

15. Lipset S., Rokkan S. Cleavage Structures, Party Systems and Voter Alignments: An Introduction. Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives. New York: Free Press, 1967. P. 1–64.
16. Margetts H. Cyber Parties. Handbook of Party Politics / R. Katz, W. Crotty (eds.). Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage, 2006. P. 528–535.
17. Mudde C. Populist Radical Right Parties in Europe. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. 385 p.
18. Poguntke T. New Politics and Party Systems: The Emergence of a New Type of Party? West European Politics. January 1987. Vol. 10, Issue 1. P. 76–88.
19. Rise of Anti-immigration, Anti-EU Far Right Parties in Europe Causes Concern. Today's Zaman. 2012. April 27. URL: http://www.todayszaman.com/diplomacy_rise-of-anti-immigration-anti-eu-far-right-parties-in-europe-causes-concern_278834.html.
20. Tavits M. Party System Change: Testing a Model of New Party Entry. Party Politics. 2006. Vol. 12, № 1. P. 99–119.

POLITICAL PARTIES OF “NEW POLITICS”: MAIN APPROACHES TO CONCEPTUALIZATION AND INDICATORS FOR DETERMINING

Hennadii Shypunov

*Ivan Franko National University of Lviv, Faculty of Philosophy,
Department of Theory and History of Political Science
Universytetska str., 1, 79000, Lviv, Ukraine*

In the article the features of “new politics” appearance are analysed and its essential characteristics are defined. The main factors which cause the formation of political parties of “new politics” are determined. The thesis about the fact that they differ significantly from traditional (“old”) political parties for their ideological principles, organizational structure and social base is proved. On this basis, the main indicators which give an opportunity to identify a certain political party as one of “new politics” are singled out.

Key words: post-materialistic values, political party, “new politics”, “New Left”, “New Right”.